

Universal Declaration of Human Rights - Kanuri, Central

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Hakkiwa Adamganabe Dunya Ngaro Wowurtəgənama

Katiwu Kura

Adamgana woso kalkal ye kamanzəga nəmngalwo hakkiwa-a nambe-a kənzambibelan kozənyi ye.

Lardəwa Tawakkata Duniyabedə hakkiwa adamganabe ndubesoga haptaa-a nzətkawo-a nzəliwo-asoro tarai cizə dazəna. Tarai cizə datənzə adə Tawakam Lardəwa Tawakkata Duniyabebe duwo nəmka ummawa duniyabebe suro hakkiwa adamganabe-a kuru suro daraja-a nəmngalwo-a ummabe yitatawatsəgənadəben culuwo.

Suro Hakkiwa Adamganabe Dunya Ngaro Wowurtəgənadəben Lardəwa Tawakkata Duniyabedəye futu kəskelan asutinro hakkiwa duwo kam wosoro kalkalro kartaa adəga bayangono.

Hakkiwa anyi nyiro kartaa.

Sandi anyi hakkiwanəm

Sandiga tigənmro fatkəgəne. Banane sandiga hapkəgəne ye liwe ye kəlanəm-a ummawa amanəm gade gapsəna-asoro.

Yitagattəgə

Adəgaima tada adamganabebe nəmngalwonzə kambaata adə-a nəmnduasə kalkalnzə-a hakkiwanzə Alanjo-adə shima ferno nəmka-mbe-a jirebe-a nələfabe-aro dunya ngason asutəna,

Adəgaima hakkiwa adamganabero cistəgə ba-a fallaktə-abe sawowuro kəndowa halye kurzənyi waazə hangal adamganabero karega rozəgəna, kuru dunya duwo suron adamganasoye tamtam hakkinza manabe-a nzasarabe-a kuru nambe duwo dalil baaro citə-a jero-abadə shima awo talaawaye təmazana woro warmowotə,

Adəgaima awo mərədətənədə susu adamganaga dunon təkə nəmzaləm-a njokuno-a kəriwutəbedəro howum maibeye hakkiwanzaga səlīwodəma,

Adəgaima awo mərədətənədə tawaa-a nəmka-ma indikate lardəwaben haptadəma,

Adəgaima ummawa Lardəwa Tawakkata Duniyabebe suro Tawakamdəben kamburshenza kəla hakkiwa adamganaben nanazaana, kəla daraja-a nəmngalwo-a adamganabe-a kəla kamu-a kwa-a hakkinza kalkal-aben kasadə gozana tamtam-a kəndəga ngəla-a hapsaa nambe gayaga fandoro,

Adəgaima Lardəwa Membə Kaapkadəbe woso wadəga gozana, tawaa Lardəwa Tawakkata Duniybembən, daaraja ndubeso haptaa-a hakkiwa adamganabe-a nambe gaya lajiptə-a galtəro,

Adəgaima wadə adəga yitagattəgə nankaro hakkiwa-a nambe anyi-a asutadə awoye gaya linta,

Adə Nankaro

Samno Kura Duniyabedəye

Hakkiwa Adamganabe

Dunya Ngaro Wowurtəgəna Adəga

warmazəgə

shima mizan ummawa-a lardəwa-a duksoye yitagattəgəbe wo, daji daryenzədə ndu-a nduana-aso fellawan kunte, Wowur adəga karəgən roza, ndusoro yikkəlio-a ilmutəgə-an hakkiwa-a nambe anyi-abe nəmgayanza haptaro, suro lardəbe-a indikate lardəwabe-ason ndusoye kalkalro asuzə lajipsə, suro ummawa Lardəwa Memba Karapkadəbe-a suro ummawa gade sədiyanzalan dawuna-ason.

Babu 1

Adamgana woso kambe katambo ye daraja-a hakkiwa-ason kalkalye. Hankal-a nazaru-asoro kəzəpkə ye suro hal nəmharamiben kamazasoga letaiyin ye.

Babu 2

Hakkiwa-a nambe a suro Wowur adəben dəganadə ndu-a nduana-aso kartaa, gayirtə futubibema baaro, gayirta alama jilibeso, kadigəbeso, alagəbeso, tələmbeso, adinbeso, siyasabeso au rayiwu, lardə gade au kaduwu gade, kənganti, tambo au awowa laa gade anyiga samunzəna.

Anyibe ngawoman nduma kəla siyasaben kal, kəntəwoben kal au daraja dunyalabe sawawuro kal kərye au lardə kamdə dəganabe sawawuro gayirtinba. Lardə shi gultənəma adə kərməi kəlanzəben karga, amanaro musko lardə gadəben karga, kəlanzəlangənyi karga au sədiya kaidawa kəntəwobe laan karga yaye kal.

Babu 3

Ndu yaye hakkinzə kəla ronzo-a nəmkambenzə-a nəlefa kəlanzə-aben mbeji.

Babu 4

Nduma kənji au kaliyaro təgandinba, nəmkənjiro gərtə-a kənji lado-aso awostə ye daptə ye.

Babu 5

Nduma njokunoso, nəmkələdosso, shimaso, azawaso, gənətəginba.

Babu 6

Ndu yaye hakkinzə ndaran yaye shiga kamro asutabe mbeji fuwu howumbelan.

Babu 7

Nduso fuwu howumben kalkal ye kuru gayirta baaro howumye sandiga səliwin ye. Nduso hakkinzə nəzəliwobe mbeji gayirtalan fallaktə Wowur adəbe sawawuro-a kəla lan laa gade gayirtadə nankaro waazəna-alan.

Babu 8

Ndu yaye hakkinzə səlwu sandəna mataabe mbeji shara rakkata lardəbelan kəla hakkinzə gaya linta dusturye au howumye shiro cina namtənaben.

Babu 9

Nduma dalil baaro kəntaso, jeroso, lardən dutaso ba.

Babu 10

Ndu yaye hakkinzə futu mərədəzənaro shiga shara naptə kəlanzəbe walama baa ye jiree yebe kərəntabe mbeji kəla hakkinzə-a kaidawanzə-a kuru awowa gade shara zəgənyi-a tawattaaben.

Babu 11

1. Ndu yaye ngawo ayawu sadanaben angardā hakkinzā kawu shiro fuwu sharaben ngawo sālīwo mārādātāna shiro sadanaben ayawunzōga tawatsaginro.

2. Nduma kēla awo abima gānyiben ayawuro tōtainba futubin waano yaye ayawudā ayawuro walzānyiga, sādīya howum lardāben au indikate lardāwaben, sa ayawu adā tādānaladān. Biya gānatāginro walwono yaye ayawu sadān tādānadāga kozāna gānatāginba.

Babu 12

Ndu kēla baaro wujirwa kēlanzābema, yalwanzābema, au lamar lenām-arenzābemaro ci tākīnba, biya kēla nāmkanzā-a darajanzā-abe nankaro fitānatinba. Ndu yaye hakkinzā howumye shiga nzālīfobe mbeji kēla dalil baaro wujirwanzāro ci nzākko-a fitānatā-aben.

Babu 13

1. Ndu yaye hakkinzā famno-a fato gar-abe mbeji suro dārināmkālīle lardā ndasoben yaye.

2. Ndu yaye hakkinzā lardābi yaye luwum koltābe mbeji, lardā kaanzān kunte, kuru lardānzāro waltaabe ye mbeji.

Babu 14

1. Ndu yaye hakkinzā lardāwa gaden nafaka nzālīwo kēlanzābe nankaro mata-a fando-abe mbeji.

2. Hakki adā ayawuwa gade siyasaa letanyi au bigōwa gade nya-a kasadā-a Lardāwa Tawakkata Dunyabea kēla kēlzānyiro faidatinba.

Babu 15

1. Ndu yaye hakkinzā nāmkan lardābenzā mbeji.

2. Nduma dalil baaro nāmkan lardābenzā adāga daptinba ye hakkinzā duwo nāmkan lardābenzā faltābe yega daptinba.

Babu 16

1. Kamuwa-a kongawa-a wuraata angalla woso, kalangi abibema baaro jilibema, lardābema, au adin gadebema, hakkinza nyiyya kēndobe-a yal fandobe-aso mbeji. Sa nyiga kēndobelan sandi indiso hakkinza kalkal kuru adāgaima sa gadetābe ishiya ye.

2. Nyiyadā sai kasada sandi indi kamudā-a kwadā-abe mbejilan duwo tādīn.

3. Kēndāga kamun kwanbedā shima badiyaram mārādāgata gaya ummabe wo kuru sandiga kēndāgaram-a kōrye-ason sālīfodā hakkinza.

Babu 17

1. Ndu yaye runzālaro razāgā gantodā hakkinzā kuru adāgaima shi-a am-a kēltām gantodā ye.

2. Nduma dalil baaro razāgānzāga firtinba.

Babu 18

Ndu yaye hakkinzā nazaru kēndobe-a tawakarbe-a adinbe-a mbeji, suro hakki adāben nambe adinnzā au nzasaranzā faltābe-a nambe shi tilonzā au suro jamuwubelan fetero au ashirlan adinnzā au nzasaranzā yikkālīo-a kēndo-a abuttā-a lajīptā-alan tartaabe mbeji.

Babu 19

Ndu yaye hakkinzā rayiwu-a bayan kēndo-abe mbeji, suro hakki adāben nambe rayiwunzā kalma baaro bayanjin kuru shilan nzāra majin ye sāmoyin ye kuru hawarazāgin futu hawarbe jilibin yaye kēlangai baaro.

Babu 20

1. Ndu yaye hakkinzə suro nələfaben samno sapta-a maamala kəndo-abe mbeji.

2. Nduma dunon karapka kasatsənyiro nzəkko ba.

Babu 21

1. Ndu yaye hakkinzə suro gumnati lardənzəbero ci nzəkobe mbeji, shi kəlanzə au wokkilnzə futu kalkallan kartənamben.

2. Ndu yaye hakkinzə suro lardənzəben jamaro tunotobe mbeji.

3. Kasada jamabedə shima fərtə kəntəwo gumnatibero walzə, kasada adə suro karno gondua ye jirebe ye lardə kəpson ndu-a nduana-asoye sədin ye kuru kuriya suro ashirlan au ashirga samunzənalən tədinbelən bayantə.

Babu 22

Ndu yaye kəla shi memba ummabedən, hakkinzə nzəliwo-a asutə-abe mbeji, kasadə lardəbembən au tawaa indikate lardəwabembən futu fasal-a nyama-a lardədəbe ləgatarro, razəgə-a nəmkanmzə-a təgalisə baaro yita fuwutəgə.

Babu 23

1. Ndu yaye hakkinzə cida kəndobe mbeji, cida sərəgəna karzə kəndo-a futu kaida sandənalən kəndo-a kurumason kaidu cida babelan shiga nzətakawo-a.

2. Ndu yaye, gayirtə futubibema baaro, hakkinzə cida sədəna ləgatarro shiga alutəbe mbeji.

3. Ndu yaye cidama sədinga hakkinzə awo alutəginmadə shi-a yalwanzə-a futu darajanza nəmadamganabe ləgatarro sandiga cittənnama alutəgəbe mbeji kuru nzəra yaye nasha laa jamaro nafaka kənjobələn mbejiga diwijinba.

4. Ndu yaye hakkinzə karapka cidawube koktabe au kəlanzə nzəkobe mbeji tamtam kəlanzəbe nzəliwo nankaro.

Babu 24

Ndu yaye hakkinzə tusu-a kundushi kəndo-abe mbeji, loktu cidabe angalbe kurzəna-a batalla biyaa-a kunten.

Babu 25

1. Ndu yaye hakkinzə futu kalkalro mərədətənaro kəndəgəbe nələfa-a kəndəga kəji shi kəlanzə-a yalwanzə-abe mbeji, hatta kəmbu-a kənza-a kazəmu-a fatə-a, kurun-a awowa gadə tamtambe mərədətənən kunten-a, kuru hakkinzə shiga nzətkawobe mbeji waneə cidaba laa, kundondi laa, nəmmaskin laa, nəmkamba laa, ngəli kurwu laa au kəndəgaram kun-balinbe laaye shiro kəntəri cuwutoga.

2. Ya kəndewu-a tada tiwal-asə ngəlaro cistəgə mərədəzana. Duli dukso, nyiyaa au nyiya baalan katambo yaye səliwo fandodə hakkinza.

Babu 26

1. Ndu yaye hakkinzə shiro ilmu kənjobe mbeji. Ilmu gultəna adə de sulro tin, gananzə yaye ilmu badiyarambe-a fuwunzəbe mərədətəna-a. Ilmu badiyarambe gultəna adə kənjonzədə mburo walzəna. Ilmu nzundube-a shanabe-adə ndarason mbeji ye təwandin yero tədə kuru adəgaima ilmu sandin fuwunbedə ye ndusoye səwandə kərajinro walzə natəgəye suwudiya.

2. Ilmudə nəmkam kamilga garta-a dunoatə hakkiwa adamganabe-a nambenzə-a nganzazəro walzə. Asutu-a kanadi-a nəmkam-a indikate lardəwabən fuwuzəgin. Nəmgade jilibə au adinbe baro sədin, kuru lardəwa Tawakkata Dunyabeye cidanzə nələfa rotabedəga yitafuwuzəgin.

3. Yaso Awasoye hakkinza burwoza jili ilmube mərədəzana karza dulinzaro gultəgəbe mbeji.

Babu 27

1. Ndu yaye hakkinzə kal baaro lamarwa adabe jamabelan gaam luwobe mbeji, adawadən tamtam fantə-a yasan ngalwotəgənzəro kəla nzəkko-a kuru faidanzən riwa fando-a.

2. Ndu yaye hakkinzə nzəliwobe mbeji kəla lamar bərzəm-a kəla ro-aben cida nasha kimiyaben kal, ruwoben kal au muskon tandoben kal shima kunkunzə sutuluiya.

Babu 28

Ndu yaye hakkinzə howum duwo hakkiwa-a nambe-a suro Wowur adəben dəganadəga yita bayanzəginma gantobe mbeji.

Babu 29

1. Ndu yaye cida jama suron dəgana sandi baslan nəmkanzə kaima baaro yitafuwuzəgin adəbe kəndobe mbeji.

2. Suro hakkiwanzə-a nambenzə-a yitagatsəginben, ndu yaye kəlangai howumye gənazənaro dazəgin təganasməro dalil hakkiwa-a nambe-a jama gade gapsanadəbe asutə darajətə-a mərədəwa lamarwa bərzəmbe-a kaida suro jamaben kəndəgabe-a suro naptəram deməkəradiyaben nəlefa fando-a.

3. Hakkiwa-a nambe-a anyi futubiman dalil Lardəwa Tawakkata Dunyabeye ferzənadən nguron dalilwa gadəro faidatinba.

Babu 30

Abima suro Wowur adəben fasaranzə lardəro, samnaro au kamro kartaaro tən̄yi, amari hakki abima kəndobe au nya laa nganzatəbe kəla hakkiwa-a nambe-a suro adəlan dəganadəben bannaro fasartən̄yi ye tən̄yi ye.
